

ΠΑΝΕΛΛΑΔΙΚΕΣ ΕΞΕΤΑΣΕΙΣ 2022

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ ΣΤΗ ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ ΚΑΙ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ

03/06/2022

Θέμα Α

A1. Στο απόσπασμα παρατίθενται οι λόγοι που επιβάλλουν τη γνώση της ιστορίας, η οποία διαμορφώνει τη σημερινή πραγματικότητα. Ποικίλοι τομείς της ζωής, όπως η γλώσσα, ο αξιακός κώδικας, οι άγραφοι νόμοι και το πολιτισμικό πλαίσιο, έχουν καθοριστεί από τους προγόνους. Έτσι η μελέτη της ιστορίας αναδεικνύει τη δράση τους, οδηγεί στην κατανόηση του παρόντος και στη θεμελίωση της εθνικής ταυτότητας. Συμβάλλει, τέλος, στην αποφυγή των σφαλμάτων του παρελθόντος και στην αξιοποίηση της πείρας των προγενεστέρων ως προϋπόθεση για ένα καλύτερο μέλλον.

Θέμα Β

B1.

Α) ΛΑΘΟΣ (2η παρ. Ό,τι έχουμε στο μυαλό μας έρχεται από τους προηγούμενους από εμάς ...

Εμείς γεννιόμαστε μέσα σε ένα πολιτισμό, σε ένα κοινωνικό περιβάλλον που όλα αυτά έχουν ήδη διαμορφωθεί.)

Β) ΛΑΘΟΣ (3η παρ. Η γνώση του παρελθόντος είναι απαραίτητη για την κατανόηση του παρόντος.)

Γ) ΣΩΣΤΟ (3η παρ. Η ιστορία είναι μια πράξη αυτογνωσίας, μια πράξη γνώσης για τον συλλογικό μας εαυτό, απαραίτητη για να καταλάβουμε τον πολιτισμό μας.)

Δ) ΣΩΣΤΟ (5η παρ. Για να επανέλθω στα γήινα, η επέτειος είναι και μια μέρα άκρως κοινωνική. Πάει παντού. Και σε χαρές, και σε απώλειες.)

Ε) ΣΩΣΤΟ (7η παρ. Για να δώσω και την πιο εγκόσμια μορφή στην επέτειο, ας πω ότι είναι ένα δωρεάν μεταφορικό μέσον με το οποίο μεταφέρεται το πολυπληθές παρελθόν εδώ στο παρόν.)

ΘΕΜΑ Β2.

A. Ο τίτλος του Κειμένου 1 «Γιατί να μαθαίνουμε ιστορία;» έχει συνταχθεί με τη μορφή του **ρηματικού συνόλου** και ειδικότερα περιλαμβάνει ρήμα σε **α' πληθυντικό πρόσωπο** («να μαθαίνουμε»), δηλώνοντας ότι το θέμα που πραγματεύεται το κείμενο αφορά όλους εμάς, δηλαδή το σύνολο του αναγνωστικού κοινού. Η χρήση **χρόνου ενεστώτα** προσδίδει στο περιεχόμενο του τίτλου διαχρονικότητα και η **υποτακτική έγκλιση** εκφράζει την αναγκαιότητα γνώσης της ιστορίας. Η γλώσσα **είναι αναφορική/κυριολεκτική** και το **λεξιλόγιο λιτό και καθημερινό**, χαρακτηριστικά που διαμορφώνουν **απλό** και συγχρόνως **οικείο ύφος**, καθιστώντας εύληπτο το νόημα του τίτλου και προϊδεάζοντας για το θέμα του κειμένου. Επιπλέον, ως προς την **έκτασή** του είναι **σύντομος**, στοιχείο που δεν αποθαρρύνει τον αναγνώστη από τη μελέτη του κειμένου που ακολουθεί, ενώ αντιθέτως μεταδίδει σε αυτόν πιο άμεσα το μήνυμά του. Παράλληλα, εντοπίζεται χρήση του **ερωτηματικού**, ως **σημείου στίξης**, εκφράζοντας ένα ρητορικό ερώτημα, το οποίο λαμβάνει δύο διαστάσεις. Ειδικότερα, από την οπτική των ενηλίκων το ερώτημα μπορεί να συνδέεται με μία πραγματική απορία τους, την οποία αναμένουν να λύσουν με την ανάγνωση του κειμένου. Από την οπτική των νέων, όμως, θα μπορούσε να θεωρηθεί ειρωνικό, υπονοώντας ίσως την αμφισβήτησή τους για την αξία της ιστορίας, κάτι που επιβεβαιώνεται στην πρώτη παράγραφο του κειμένου όπου εκφράζεται η δυσαρέσκεια του μαθητικού και φοιτητικού κοινού για το γνωστικό αντικείμενο της ιστορίας. Επομένως, ο τίτλος του Κειμένου 1 κρίνεται επικοινωνιακά αποτελεσματικός, καθώς κεντρίζει την προσοχή και την περιέργεια του αναγνωστικού κοινού, το παροτρύνει στην ανάγνωση του περιεχομένου του και προκαλεί προβληματισμό σχετικά με την αναγκαιότητα της ιστορικής γνώσης.

B. Στο τέλος της πρώτης παραγράφου, ο συντάκτης του Κειμένου 1 παραθέτει σε ευθύ λόγο τις απόψεις φοιτητών του και τις ερωτήσεις που διατυπώνουν αμφισβητώντας την αναγκαιότητα μελέτης της ιστορίας. Με την επιλογή αυτή, ο συντάκτης κατορθώνει να προσδώσει στο κείμενο ζωντάνια, παραστατικότητα και προφορικότητα, παρουσιάζοντας με οικείο και αληθοφανή τρόπο στους αναγνώστες την άποψη που θα επιδιώξει να καταρρίψει στο κείμενο. Επιπλέον, ο ευθύς λόγος με τη χρήση του **α' πληθυντικού** προσώπου προσελκύει έντονα το ενδιαφέρον των αναγνωστών, καθώς αυτή η απορία πιθανώς να απασχολεί και τους ίδιους, αποκτώντας βιωματικό χαρακτήρα. Τέλος, η εναλλαγή ευθέος

και πλαγίου λόγου σπάει τη μονοτονία του κειμένου και προσδίδει γλωσσική ποικιλία διαμορφώνοντας ένα άμεσο και λιτό ύφος που εισάγει τον αναγνώστη στο θέμα που πραγματεύεται με διαλογικό τόνο και συμβάλλει στην καλύτερη κατανόησή του.

B3. Η ομιλήτρια στο κείμενο 2 επιχειρώντας να ευαισθητοποιήσει το κοινό της σχετικά με τον ρόλο που διαδραματίζει η επέτειος στη διατήρηση της μνήμης, αξιοποιεί πλήθος γλωσσικών επιλογών:

- Αρχικά, επιλέγει την εναλλαγή ρηματικών προσώπων. Ειδικότερα, με τη χρήση α' ενικού και πληθυντικού προσώπου («για να επανέλθω, για να δώσω, ας πω, γονείς μας») επιχειρεί να μεταφέρει με άμεσο, προσωπικό, οικείο τόνο την αξία της επετείου στη διαφύλαξη της μνήμης. Ταυτόχρονα, με τη χρήση β' προσώπου («τα παιδιά σου, φωτογραφία σου») προσεγγίζει συναισθηματικά τους δέκτες ανακαλώντας τους σχετικές αναμνήσεις.
- Παράλληλα, με τη χρήση του ασύνδετου σχήματος («τιμά τους ήρωες ... στον κάθε αγνοούμενο, και ιδού ... η παλιά φωτογραφία σου) φορτίζει συναισθηματικά τους δέκτες και τους βοηθάει να προσλάβουν άμεσα το μήνυμα, ότι οι επέτειοι αποτελούν φόρο τιμής σε κάθε ήρωα. Επιπρόσθετα, εντείνει το αίσθημα συγκίνησης, καλλιεργώντας κλίμα εθνικής υπερηφάνειας.
- Επιπλέον, αξιοποιώντας τη συνυποδηλωτική λειτουργία («ένα δωρεάν μεταφορικό μέσον ... εδώ στο παρόν») προσδίδει έμφαση στη λειτουργία της επετείου ως προσιτού και προσβάσιμου μέσου για τη σύνδεση της σύγχρονης γενιάς με το ιστορικό παρελθόν. Με αυτήν τη γλωσσική επιλογή προβληματίζει το ακροατήριο για την προσωπική του στάση και ευθύνη απέναντι στην επαφή του με το παρελθόν.
- Εναλλακτικά:
 - με την επιλογή συναισθηματικά φορτισμένων λέξεων συγκινεί κάθε δέκτη, προβάλλοντας τον ρόλο της επετείου τόσο στην καθημερινή ζωή («χαρές, απώλειες, αγάπες») όσο και στη συντήρηση της ιστορικής μνήμης (ηρωισμό, πατριωτισμό).
 - Μέσω της αντίθεσης («Και σε χαρές και σε απώλειες») εκφράζεται η αξία της επετείου, τόσο στις ευχάριστες όσο και στις δυσάρεστες στιγμές της κοινωνικής μας ζωής.
 - Μέσω της προσωποποίησης της φωτογραφίας που «κρατά αγκαλιά και θηλάζει» εκείνα τα παιδιά αισθητοποιεί και ζωντανεύει αυτήν τη συναισθηματικά φορτισμένη οικογενειακή στιγμή.
 - Μέσω της τριπλής επανάληψης της λέξης «γενέθλια» («γενέθλια γενέθλια γενέθλια») που αντιστοιχεί στον εορτασμό μιας επετείου δίνει έμφαση στη σημασία αυτής της ιστορικής ανάμνησης, προκειμένου να μη λησμονηθούν τα πρόσωπα του παρελθόντος, φορτίζοντας συναισθηματικά τον δέκτη.
 - Με την επιλογή των αποσιωπητικών («αυτές κι αν δεν θέλουν να ξεχαστούν...») τονίζεται το χρέος μας –μέσω της επετείου- απέναντι στη διατήρηση της μνήμης όσων έχουν φύγει. Με αυτόν τρόπο, φορτίζει συναισθηματικά τον ακροατή ωθώντας τον να αναλογιστεί τη δική του στάση.

Θέμα Γ

Στην οικογενειακή ιστορία της αφηγήτριας προβάλλεται ο άρρηκτος δεσμός με την παράδοση και ειδικότερα με τον λαϊκό πολιτισμό μέσω ενός αντικειμένου της καθημερινότητας που επιβίωσε στο πέρασμα του χρόνου. Με τη χρήση της πρωτοπρόσωπης αφήγησης («θα σας πω, το βρήκα καταχωνιασμένο..., όταν το έδειξα της μαμάς μου») γινόμαστε κοινωνοί της οικογενειακής της ιστορίας, καθώς η τυχαία εύρεση του ταγαριού έγινε αφορμή να ανατρέξει στο παρελθόν και να συνδεθεί με τις ρίζες της. Για τη μητέρα της αφηγήτριας αποτελεί σύνδεσμο με τη νεανική, ανήσυχη ηλικία της εκφράζοντας ταυτόχρονα και τη μόδα της εποχής. Αντίθετα, για τη γιαγιά η σημασία του ήταν ξεχωριστή. Η αναδρομική αφήγηση («μου διηγήθηκε τα νυχτέρια») μάς πληροφορεί ότι αποτελούσε μέρος της προίκας της («το είχε φτιάξει...στον αργαλειό») που συμβόλιζε την αξιοσύνη της μέλλουσας νύφης και τον προσωπικό της μόχθο για να παραχθεί. Αντιπροσωπεύει τη νοσταλγία της καθημερινότητας της γιαγιάς, που της ξυπνά αναμνήσεις ενός περασμένου τρόπου ζωής. Το ταγάρι είχε χρηστική αξία για τη γιαγιά και παράλληλα αποτελούσε έργο τέχνης, όπως καταδεικνύεται μέσα από την παραστατική περιγραφή του («ήταν βαμμένο...ωραία λαμπερά σχέδια»). Ο ευθύς λόγος της γιαγιάς («Πράγματα για μια ζωή») αποτυπώνει με άμεσο τρόπο τον διαχρονικό χαρακτήρα του και συνδέεται με έναν λιτό τρόπο ζωής. Τελικά αντιπροσωπεύει τον συνδετικό κρίκο ανάμεσα στις διαφορετικές γενιές της οικογένειας.

Προσωπικά, εγώ θα κρατούσα το ταγάρι γιατί ανήκω σε μια οικογένεια που είναι λάτρης της παράδοσης. Μάλιστα, οι γονείς μου είναι συλλέκτες τέτοιων αντικειμένων κι έχουν καταφέρει να μου εμφυσήσουν την αγάπη για το παρελθόν και τις αξίες που αυτό πρεσβεύει. Μέσα από αυτά νιώθω ότι έρχομαι σε στενότερη επαφή με τις ρίζες μου, γιατί είναι φορτωμένα με οικογενειακές αναμνήσεις κι έντονη νοσταλγία.

Εναλλακτική απάντηση:

Προσωπικά, εγώ δε θα κρατούσα ποτέ ένα ταγάρι! Το θεωρώ παρωχημένο και ιδιαίτερα ξεπερασμένο, καθώς αντίκειται στην τάση της εποχής. Ενδεχομένως θα γινόμουν αντικείμενο χλευασμού, αν εμφανιζόμουν σε δημόσιο χώρο με ένα ταγάρι. Ως νέος ακολουθώ την μόδα της εποχής, όπως είναι λογικό, και γι' αυτό δε μπορώ να με φανταστώ με ένα ταγάρι! Εξάλλου, υπάρχουν και πιο καλαίσθητα αξεσουάρ στις μέρες μας.

Επιπρόσθετοι κειμενικοί δείκτες: Χρονικά επίπεδα (παρελθόν,παρόν), μικροπερίοδος λόγος, εικόνες

Θέμα Δ

Επικοινωνιακό πλαίσιο

Είδος κειμένου: άρθρο σε ιστοσελίδα

Πομπός: μαθητής / μαθήτρια

Αποδέκτες: νέοι / νέες

1^ο ζητούμενο: να εκφράσετε την άποψή σας για την αξία της ιστορικής γνώσης

- Οι αντιλήψεις, τα ιδανικά, οι γνώσεις, η γλωσσική μας ταυτότητα και οι συμβάσεις της σύγχρονης εποχής συνδέονται άμεσα με το χθες. Επομένως, η ιστορική γνώση συμβάλλει στην κατανόηση του παρόντος αφού αυτό έχει καθοριστεί από το παρελθόν.
- Η γνώση του παρελθόντος συντελεί στην αυτογνωσία τόσο στην ατομική όσο και στην εθνική.
- Η ιστορική γνώση αποτελεί συνδετικό κρίκο των γενεών. Έτσι διασφαλίζει την εθνική συνείδηση και ενότητα και συντελεί στη διατήρηση της εθνικής ταυτότητας και φυσιογνωμίας, καλλιεργώντας τη φιλοπατρία.
- Γνωρίζοντας την ιστορία μας, το παρελθόν, αναδεικνύεται η ιστορική εξέλιξη του έθνους και η αδιάσπαστη συνέχεια στο παρόν – παρελθόν - μέλλον.
- Μελετώντας την ιστορία μπορούμε να αντλήσουμε γνώσεις και να διδαχθούμε από την πείρα των παλαιότερων.
- Η ιστοριογνωσία αποτρέπει την επανάληψη των λαθών του παρελθόντος που επέφεραν δεινά στους λαούς και παραδειγματίζει μέσω των επιτευγμάτων ωθώντας σε ανάλογα κατορθώματα.
- Το παράδειγμα των προγόνων που θυσιάστηκαν για την πατρίδα και τα ιδανικά μεταδίδει στις νέες γενιές αξίες όπως ο ηρωισμός και η αυτοθυσία.
- Η ιστορική μας πορεία είναι συνυφασμένη με τη δημοκρατία και γι' αυτό η μελέτη του παρελθόντος μας υπενθυμίζει την αναγκαιότητα διαφύλαξης του δημοκρατικού πνεύματος στη σύγχρονη εποχή.

- Καλλιεργεί το αίσθημα της ευθύνης απέναντι στις σύγχρονες αλλά και στις μελλοντικές γενιές. Μέσω της μελέτης της ιστορίας συνειδητοποιούμε ότι οφείλουμε να διαφυλάξουμε την πολιτιστική μας κληρονομιά αξιοποιώντας γόνιμα στοιχεία της παράδοσης μας, ώστε να γίνουμε άξιοι συνεχιστές των προγόνων μας.
- Μέσω της ιστορικής εκπαίδευσης συνειδητοποιούμε τις οδυνηρές συνέπειες που είχαν κατά το παρελθόν οι επεκτατικές βλέψεις και οι πολεμικές συγκρούσεις και αντιλαμβανόμαστε την αναγκαιότητα της ειρηνικής συνύπαρξης.
- Η ιστορική γνώση ενισχύει την κοινωνική συνοχή, καθώς το παρελθόν μάς διδάσκει ότι ο μόνος δρόμος τόσο για την ατομική όσο και για τη συλλογική πρόοδο και ευημερία είναι το πνεύμα συνεργασίας και η αλληλεγγύη.
- Περιορίζει τον κίνδυνο της εθνικής αλλοτρίωσης στο πλαίσιο της παγκοσμιοποίησης που εγκυμονεί την πολιτιστική ομοιομορφία.
- Μελετώντας την ιστορία άλλων χωρών αντιλαμβανόμαστε τον πολιτισμό και την ιδιαίτερη φυσιογνωμία κάθε χώρας και κατανοούμε τη συνεισφορά της στο παγκόσμιο γίγνεσθαι / στη διαμόρφωση του σύγχρονου κόσμου.
- Μέσω της μελέτης της παγκόσμιας ιστορίας αντιλαμβανόμαστε όχι μόνο τα στοιχεία που διαφοροποιούν τους λαούς, αλλά και αυτά που τους ενώνουν.

2ο ζητούμενο : βιωματικοί τρόποι που μπορούν να καλλιεργήσουν το ενδιαφέρον σας για το ιστορικό παρελθόν

- Ο καθένας από εμάς ξεχωριστά οφείλει να αντιληφθεί πρωτίστως τη σύνδεση της ζωής του με το παρελθόν και την ιστορική συνέχεια της ύπαρξής του στον σύγχρονο πολιτισμό. Με τη συνειδητοποίηση της καθοριστικής συμβολής των προγόνων στη διαμόρφωση της ιδιοσυγκρασίας και της προσωπικότητάς του θα προβεί στις κατάλληλες δράσεις.
- Συγκεκριμένα, είναι χρέος μας να αντισταθούμε στην τεχνοκρατία της εποχής μας και να μελετάμε ιστορικά βιβλία και πάσης φύσεως αναγνώσματα που θα συντελέσουν στο να αντιληφθούμε τις αξίες του πολιτισμού μας.
- Επίσκεψη σε μουσεία και αρχαιολογικούς χώρους ανά τον κόσμο και όπου αυτό δεν είναι εφικτό να αξιοποιούμε την ψηφιακή έκδοσή τους που έχει ήδη επιτευχθεί σε πολλές χώρες.
- Παρακολούθηση ταινιών, θεατρικών παραστάσεων και ντοκιμαντέρ με ιστορικό περιεχόμενο. Ακόμη και συμμετοχή σε τέτοιου είδους δράσεις με την άμεση εμπλοκή των

ενδιαφερομένων σε δημιουργία είτε θεατρικών παραστάσεων ιστορικού περιεχομένου είτε ακόμη και ανάλογων ταινιών.

- Ενεργή συμμετοχή σε ιστορικές εκδηλώσεις, εθνικές επετείους και πολιτιστικές δράσεις των τοπικών φορέων, που θα εμπνέουν τον υγιή πατριωτισμό.
- Στο πλαίσιο του σχολείου, απαιτείται η ουσιαστική και βιωματική διδασκαλία του μαθήματος της ιστορίας με την αξιοποίηση σύγχρονων οπτικοακουστικών μέσων και ανάθεση ομαδικών, ερευνητικών εργασιών. Σε αυτό μπορεί να συμβάλει η διαθεματική προσέγγιση του μαθήματος, οι εκπαιδευτικές εκδρομές, η διοργάνωση ρητορικών αγώνων με θέματα ιστορίας.
- Εκπαιδευτικές εκδρομές σε ιστορικούς χώρους και μουσεία στην Ελλάδα και στο εξωτερικό με συνοδεία ξεναγών που θα συντελέσουν στο να αντιληφθούμε τη σημασία και τους λόγους για τους οποίους πρέπει να γνωρίζουμε ενδελεχώς το παρελθόν και πώς αυτό καθορίζει το παρόν και το μέλλον μας.
- Να δείχνουμε ενδιαφέρον για τις αφηγήσεις και τα βιώματα των ανθρώπων μεγαλύτερης ηλικίας δίνοντας τους την ευκαιρία να έρθουν στο προσκήνιο ώστε να παραδειγματιζόμαστε από αυτούς.